

УДК 37.014.623

Гончаренко-Закревська Наталія

ORCID iD 0000-0002-4393-9750

кандидат педагогічних наук,
заступник директора Інституту Міжнародних відносин імені Аверроеса,
Міжрегіональна Академія Управління персоналом, м. Київ
bakhov@ukr.net

ІННОВАЦІЙНІ ПІДХОДИ ЩОДО РОЗВИТКУ ОСОБИСТОСТІ І ФОРМУВАННЯ ПОВЕДІНКИ ДИТИНИ В ПЕДАГОГІЧНІЙ СПАДЩИНІ С. ФРЕНЕ

***Анотація.** У статті досліджується оригінальна педагогічна концепція французького педагога-практика ХХ століття Селестена Френе щодо трудового виховання дитини у школі. Детально розглянути теоретичні положення, на яких С. Френе акцентує у своїй системі, які розкривають його особливе розуміння природи і процесу розвитку дитини, на динамо-генетичному підході до вирішення проблеми розвитку людини, на вирішальній ролі потреб, інстинктів, прагнень і бажань дітей до пізнавальної діяльності та розвитку. Розглядаються психологічні основи механізму розвитку особистості і формування поведінки дитини; роль ігор і праці у житті дитини і активізації діяльності, потреба дітей у вербальному і практичному самовираженні, соціалізація дітей у школі. Наголошується, що адаптація дитини до соціальних умов в школі повинна забезпечити її готовність до реального життя в суспільстві.*

Організація виховання і діяльнісного навчання на демократичній основі співпраці є тим стрижнем в педагогіці С. Френе на якому реалізується комплекс методів, спрямованих на досягнення гуманної мети виховання і навчання, а саме розкриття індивідуальності дитини і вільний розвиток особистості.

***Ключові слова:** гра; особистість; педагогіка; поведінка дитини; соціалізація; трудове виховання; французький; Френе.*

© Гончаренко-Закревська Наталія 2017

Вступ. На початку ХХ століття французький вчений-педагог С. Френе потрапляє під вплив так званого «Нового виховання», становлення його

педагогічної думки і розвиток педагогічної концепції відбувалося у руслі цієї течії. Формування педагогічна система С. Френе орієнтувалася з експериментальної діяльністю, якою він керував в рамках педагогічного руху. Психологія наукової праці С. Френе «Школа успіху і радості» заснована на ідеях гуманізму та самовідданої любові до особистості дитини. У ній запропоновано оригінальне розв'язання проблеми організації виховання дітей, різноманітні експерименти щодо активізації їх пізнавальної діяльності, форми і методи виховної роботи.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідженню окремих аспектів педагогіки С. Френе присвячені праці Я. Бистрицької (Быстрицкая Я., 2003), Б. Вульфсона (Вульфсон Б. Л., 1990), І. Дичківської (Дичківська І. М., 2004), І. Суржикової (Суржикова І. А., 2005) та ін.

Завдання статті. Дослідити інноваційні підходи С. Френе щодо розвитку особистості дитини і формування її поведінки на основі трудового виховання.

Творча спадщина вчених течії «Нового виховання». У педагогічній концепції С. Френе в основі громадянського і морального виховання лежить трудове навчання, яке виступає джерелом громадської дисципліни, побудованої на правилах співпраці, взаємодопомоги та кооперації. Він переконаний, що «справжня праця завжди передбачає об'єднання зусиль, розподіл завдань, сприятливі умови для співпраці, високу якість інструментів, порядок, чистоту, зацікавленість всієї групи в кінцевому результаті. Все це ми і називаємо кооперацією» (Суржикова І. А., 2005, с. 207-208).

Запроваджуючи працю у свою педагогічну систему як метод виховання, С. Френе виходив з психологічного і філософського розуміння механізму розвитку дитини в індивідуальному і широкому соціальному аспектах. З психологічної точки зору, праця виступає як природна потреба індивіда, що пізнає навколишню дійсність, і умовою створення ситуації успіху; з філософської точки зору це є умовою задоволення прагматичної потреби в отриманні матеріального результату і створення соціальної зв'язку між індивідами, членами спільноти (Френе С., 1990).

Подібно більшості педагогів того часу С. Френе потрапляє під вплив педагогічної реформаторської течії «Нове виховання», становлення його

педагогічної думки і розвиток педагогічної концепції йде в руслі цієї течії. С. Френе прагнув не тільки застосувати на практиці методи своїх сучасників, а й розвинути, поліпшити, синтезувати їх в одну систему, що йому, безумовно, вдалося.

Проте що його колеги А. Біне, О. Декролі і М. Монтессорі спеціалізувалися на дітях, які мають психічні відхилення, розумово відсталих і з уповільненим психічним розвитком, С. Френе навчався у них, і намагався винести з їх педагогічного вчення і досвіду щось корисне і використовувати відповідно до своїх педагогічних поглядів на організацію школи. До корисних знахідок він відносить наступні: навчання відповідне здібностям дитини; організація навчального процесу на основі функціонального інтересу; індивідуалізація навчання, що дозволяє кожному учневі використовувати власний навчальний ритм; експериментування, яке долає екстремальний інтелектуалізм, від якого страждала школа.

Позаяк у деяких досягненнях корекційної педагогіки С. Френе бачить приховану небезпеку, якщо їх переносити у практику навчання здорових дітей. Це, по-перше, визнання обережного поетапного навчання, від розуміння до дії, що не враховує ймовірності спонтанного розвитку, по-друге, використання наочності, ігор та дидактичного матеріалу, що «під маскою прогресу» представляє помилкові педагогічні методи, які обмежують фантазію дитини (Freinet С., 1968).

Теоретичні положення системи С. Френе. Аналіз творчої спадщини вчених течії «Нового виховання» дозволяє виділити ряд теоретичних положень, на яких С. Френе акцентує у своїй системі, і які розкривають його особливе розуміння природи і процесу розвитку дитини:

По-перше, динамо-генетичний підхід до вирішення проблеми розвитку людини, який слідом за Бергсоном відстоювали А. Ферр'єр і Е. Клапаред, полягає у визнанні «життєвого пориву» як властивості живих істот, який проявляється в сильному і збудному поступальному русі вперед (Амлин Д. 1994).

Варто зауважити, визначаючи детермінанти динамічного розвитку людини в інтелектуальному і фізичному плані, С. Френе використовує аналогічні терміни: «життєва сила», «життєва тяга», «життєвий потенціал». Він зізнається, що не може абсолютно точно пояснити сутність цих явищ, але точно не вкладає в них

енергетичного значення (хоча у подальших міркуваннях він охоче використовує і термін «енергія») (Френе С., 1990).

Феноменологічний підхід С. Френе до розуміння природи людини визначив особливу увагу до біогенетично закладених характеристик індивіда в організації виховного процесу.

По друге, вирішальна роль потреб, інстинктів, прагнень і бажань дітей в пізнавальній діяльності та розвитку.

На думку О. Декролі, потреби, інстинкти, бажання і прагнення дітей є похідними «природного егоцентризму, який створює своє “я” із самого себе і навколишнього світу» (Дюберек Ф., 1994).

Отже, вони інтуїтивно відповідають тому, що необхідно для розвитку дитини. Пізнавальні потреби проявляються у зацікавленості: «Усе, що здатне задовольнити ці потреби, здійснити ці бажання, представляє для дитини особливий інтерес, є для нього особливо привабливим» (Клапаред, Э., 2007)

Задоволення пізнавального інтересу викликає радість, оскільки сприяє інтелектуальному розвитку так само, як задоволення фізіологічних потреб, що сприяють нормальному функціонуванню організму, викликає задоволення (Martínez Lirola, María, 2016) С. Френе розглядає спонтанні потреби і інтереси дитини як об'єктивні показники «життєвого потенціалу», феномен якого він включає в організм як рушійну силу до його саморозвитку. Відповідно до «життєвого потенціалу» відбувається адаптація індивіда до навколишнього середовища, його функціонування та розвиток. Відповідно, зберігаючи «екологічність» виховного процесу, С. Френе вирішує проблему його сутності і цілей. Таким чином, він бачить сутність виховання у приведенні у відповідність сучасних умов з інстинктивними потребами дитини, а мету виховання – у збереженні і підтримці «життєвого потенціалу» (Freinet E. 1997)

Таким чином, С. Френе, сповідуючи психологічний детермінізм Е. Клапаред, пропонує провести гуманістичні і демократичні зміни в процесі шкільного навчання, поклавши в його основу самоорганізацію діяльності учнів. Саме у цьому напрямку С. Френе веде пошук відповідних методів і прийомів навчального

процесу. Він вносить в проект організації школи відповідні архітектурні зміни, матеріально-технічне забезпечення як необхідну умову ефективності технології, а також індивідуальні робочі плани як основу порядку і дисципліни у навчальному процесі.

По-третє, психологічні основи механізму розвитку особистості і формування поведінки дитини. В основу механізму розвитку особистості і формування поведінки дитини С. Френе покладає вроджений інстинкт самозбереження і здатність до наслідування. Інший дослідник Е. Клапаред акцентує увагу на ролі інстинкту самозбереження при обґрунтуванні появи в учнів звички працювати абияк. Механізм самозбереження включається при інтелектуальному перевантаженні дітей і змушує їх пристосовуватися до даної ситуації та вибирати більш легкий шлях досягнення поставленої мети (Клапаред, Э., 2007)

Характеризуючи закони розвитку дитини, С. Френе уточнює механізм функціонування інстинкту самозбереження людини, застосовуючи його до узагальненої життєвої ситуації. Тобто людина вибирає найбільш легкий напрямок реалізації «життєвого потенціалу». Ця модель поведінки має тенденцію до закріплення, оскільки пролом «може стати засобом, що дає відчуття сили». Цей механізм дає С. Френе підставу для розгляду процесу виховання як способу корекції вибору дитиною таких моделей поведінки (O szkołe, 1976).

Наголошуючи на вирішальній ролі цього психологічного механізму не тільки в процесі пізнання, а й формуванні моделі поведінки людини і його особистісного розвитку, С. Френе називає наслідування «природним процесом, за допомогою якого будь-якої чужий досвід розчиняється в ланцюзі особистого досвіду індивіда» (O szkołe, 1976, с. 5). За оптимальних умов цієї інтеграції здатність до наслідування стає автоматизованим навиком і, отже, основою подальшого розвитку.

По-четверте, роль ігор і праці у житті дитини і активізації діяльності. Е. Клапаред пояснює інтерес дітей до гри тим, що вона задовольняє їхні потреби, тому він вважає, що в основі виховання повинні лежати привабливість і гра (O szkołe, 1976). Натомість, С. Френе зазначає на секреті задоволення, яке гра доставляє дитині, в тому, що вона дозволяє дитині задовольнити головну потребу,

притаманну людині взагалі – відчутти власних сил, коли діяльність закінчується успішно (Freinet C., 1968). Він розглядає гру як діяльність, що дозволяє реалізувати індивіду його органічну необхідність використовувати свій потенціал індивідуальної і соціальної активності (Freinet E., 1997)

Ця позиція С. Френе дає йому право вважати неправомірним виділяти гру як пріоритетну діяльність дітей. Більш того, в питанні про сутність дитячої гри він погоджується з Р. Кузіне, який стверджує: «Як би вона не була далека від трудової діяльності, вона усе ж ближче до нашої роботи, ніж до нашої гри, бо в ній ми знаходимо старанність, любов до труднощів, усвідомлення корисності, і все це в поєднанні з радістю» (Район Л., 1994).

Саме розбіжність значень понять гри і праці зумовили позицію С. Френе щодо їх ролі в розвитку дитини. Однобічний підхід з позиції дорослої людини, який ділить діяльність людини на дві зони: праця, пов'язана з важкими обов'язками, і ігрові розваги, які допомагають розслабитися і зняти напругу, С. Френе вважає неприйнятним в організації навчання і виховання дітей. Він проти такого поділу і тотального використання гри в такому розумінні в навчальному процесі, що призводить до розвитку у дітей прагнень «уникати роботи і труднощів заради розваг» (Френе С., 1990).

Враховуючи наявність у кожної людини природної потреби в результативній діяльності, С. Френе, стверджував, що саме тому не гра, а праця має стати методом виховання і навчання дитини (Френе С., 1990, с. 200).

Крім того, С. Френе також вважав, що праця дозволяє здійснити справжнє пізнання, яке здійснюється у взаємодії з середовищем і її перетворенні. Ці погляди С. Френе підтверджуються теорією пізнання Ж. Піаже.

Це дає С. Френе підстави усувати гру з освітнього процесу і вводити працю і “працю-гру” (маючи на увазі функціональну гру), які відповідають інтересам дітей і надають задоволення, допомагають усвідомити сенс навчальної діяльності, а також обрати дитині правильний шлях у житті, відчуваючи й усвідомлюючи власні сили.

П'яте, потреба дітей у вербальному і практичному самовираженні, психологічне обґрунтування якого представив О. Декролі. Існування вербального і

невербального мислення, а також розуміння вирішального значення невербального вираження і практичної діяльності дітей для їх інтелектуального розвитку призводять до усвідомлення необхідності орієнтації школи на учнів різних типів і введення різних видів діяльності. О. Декролі передбачав суттєві соціальні та освітні результати реалізації концепції самовираження: «оволодіння всіма формами вираження веде до особистісної гармонії як вченого, так і робочого» (Дюберек, Ф., с. 249).

Реалізації теоретичних положень С.Френе. Наголошуючи на важливості самовираження у формуванні особистості дитини, С. Френе, надавав великого значення засобам художньої творчості, які «не можна порівнювати зі специфічною інтелектуальною діяльністю». Він зауважує, справа у тому, що тут задіяна особлива галузь людської психіки – сфера підсвідомого ... «Було б справжнім злочином проти особистості, якби ми перешкоджали реалізації таких важливих її здібностей, причому саме тих, які зачіпають почуття, емоції, душевну рівновагу» (Френе С., 1990, с.64).

Ідею організації освітнього середовища реалізували на практиці М. Монтессорі та П. Петерсен. Освітнє середовище має стимулювати пізнавальний інтерес дітей і давати їм можливість за максимальної особистої участі задовольнити його. Учитель виступає в ролі стимулятора інтересу.

Ідея організації освітнього середовища, фізичного та соціального, є фундаментальною в педагогіці С. Френе. «Оскільки ми поки не можемо методично, на науковій основі пізнати дітей та, виходячи з цього знання, надати кожній дитині відповідну освіту, задовольнимся тим, що створимо для них середовище і технічні засоби, здатні допомогти становленню їх особистості».

Необхідність організації освітнього середовища, таким чином, в педагогіці С. Френе виходить не тільки з розуміння її значення для розвитку дитини, як у інших педагогів, а, перш за все, з розуміння індивідуальності цього розвитку.

Прагнучи скоротити тимчасовий розрив школи і науково-технічного прогресу, С. Френе виступає за насичення освітнього середовища необхідними матеріальними засобами для самостійної роботи дітей у різних видах діяльності. Тому, наприклад, в

системі С. Френе з'являються робочі куточки, які містять необхідне обладнання для різних видів діяльності (малювання, читання, ліплення, шиття, лабораторні досліди з біології, фізики та ін.). Наголошуючи на освітньому значенні матеріального забезпечення та сучасних технічних засобів, які повинні стати обов'язковими засобами навчання і пізнавальної діяльності учнів в сучасній демократичній школі, С. Френе передбачив можливість і необхідність гуманізації технологічного розвитку за допомогою організації в школі центру справжньої комунікації дітей.

По-шосте, соціалізація дітей у школі. Соціальна спрямованість була властива педагогічним концепціям О. Декролі і Г. Кершенштейнера. Однак реалізація цієї спрямованості здійснювалася в різних напрямках. Вважаючи усвідомлення прав і обов'язків активного члена суспільства умовою формування автономії, О. Декролі розглядав школу як «своєрідний політичний мікрокосм з проблемами, кризами і конфліктами, які вирішуються з більшим чи меншим успіхом у вигляді активної кооперації всіх партнерів» (Дюберек, Ф., 1994, с. 254).

Відповідно до своїх уявлень, він будував школу за моделлю суспільства. Адаптація дитини до соціальних умов в школі повинна забезпечити її готовність до реального життя в суспільстві. Виокремлюючи головну функцію школи у вихованні громадян, а роль громадян – у виконанні професійних обов'язків, Г. Кершенштейнер запроваджує навчання виробничої праці у школі. (Кершенштейнер, Г., 2001, с. 317-32).

У свою чергу С. Френе, не заперечуючи педагогічного потенціалу цих ідей, залишається відданим вченню А. Фер'єра про принципи активної школи, і будує на цій основі трудове навчання, яке «передбачає об'єднання зусиль, розподіл завдань, сприятливі умови для співпраці, високу якість інструментів, порядок, чистоту, зацікавленість всієї групи в кінцевому результаті» (Френе С., 1990, с. 207-208).

Вчений наголошує, що «... передчасна спеціалізація аж ніяк не є нашою метою. Ми зовсім не хочемо, зберігши дух і методи схоластичного навчання, «приліпити» до традиційної школі відділення, де старші учні навчатимуться ручної праці. Така подвійність не просто найгірший варіант, це – обман, псевдореформа, чисто символічний жест, здатний лише підірвати престиж ідеї трудового навчання»

(Френе С., 1990, с. 74-75).

Підтримуючи демократичний принцип Д. Дьюї про значущість збільшення досвіду, С. Френе заперечує організацію трудового навчання і виховання з позиції авторитету вчителів і адміністрації школи, який сприяв би подоланню «інтелектуального дискомфорту, що породжується необхідністю пристосування до зовнішніх цілям» (Дьюї Д., 2001, с. 58).

Організація виховання і діяльнісного навчання на демократичній основі співпраці є тим стрижнем в педагогіці С. Френе на якому реалізується комплекс методів: актив класу, вільні тексти, друкування, експериментування, індивідуальні плани – спрямовані на досягнення гуманної мети виховання і навчання, а саме розкриття індивідуальності дитини і вільний розвиток особистості. Співпраця вчителів і учнів при цьому розуміється не як залучення дітей до процесу саморозвитку і самовиховання, передбачуваному і планованому педагогом, а як участь і надання допомоги педагогом в цьому процесі шляхом організації необхідних умов.

Висновки. Отже, аналіз культурно-історичних умов творчої діяльності С. Френе показує, що його діяльність щодо реформування школи за рахунок її гуманізації та демократизації була обумовлена соціокультурною ситуацією, для якої у той час були характерні цивільний і педагогічний ентузіазм громадськості, спричинений погіршенням моральних підвалин і соціально-політичного життя. Інтенсивний розвиток науки і поява впливових філософських і психологічних концепцій прагматизму і біхевіоризму, а також педагогіки «Нового виховання» – усе це послужило основою формування теоретичних поглядів С. Френе на виховання і навчання.

Перспективи подальших досліджень. Розглянуті теоретичні положення педагогічної спадщини С. Френе мають перспективи додаткового вивчення й застосування у галузі здоров'язберезувального та валелогічного напрямків педагогіки, у нових підходах до вирішення проблеми розвитку дитини у сучасних складних соціальних умовах, більш глибокого вивчення психологічного механізму

розвитку особистості та розвитку дитини, її соціалізації та реалізації індивідом його органічної необхідності у використанні свого потенціалу.

Література

1. Амлин, Д. Адольф Ферьер / Д. Амлин // Перспективы: Мыслители образования. – 1994. – № 1-2. – С. 365-407.
2. Быстрицкая, Я. Педагогика Селестена Френе: основные представления // Школа – парк: дайджест педагогічних ідей та технологій. – 2003. – № 2. – С. 6-8.
3. Вульфсон, Б. Л. Вступ. ст. // С. Френе. Избр. соч. – М.: Прогресс, 1990. – 304 с.
4. Дичківська І. М. Інноваційні педагогічні технології. – К.: Академвидав, 2004. – 352 с.
5. Дьюи, Д. Школа и общество / Д. Дьюи // История социальной педагогики: хрестоматия-учеб.: учеб. пособие для студентов высших учеб. заведений / под ред. М. А. Галагузовой. – М. : Гуманит. изд. центр ВЛАДОС, 2001. – 544 с.
6. Дюберек, Ф. Жан-Овид Декроли / Ф. Дюберек // Перспективы: Мыслители образования. – 1994. № 1-2. – С. 241–269.
7. Кершенштейнер, Г. Школа будущего – школа труда / Г. Кершенштейнер // История социальной педагогики: хрестоматия-учеб.: учеб. пособие для студентов высших учеб. заведений / под ред. М. А. Галагузовой. – М. : Гуманит. изд. центр ВЛАДОС, 2001. – 544 с.
8. Клапаред, Э. Психология ребенка и экспериментальная педагогика. М. Проблемы и методы. Душевное развитие. Умственное утомление. Пер. с фр. Изд. 2-е. 2007. 168 с.
9. Район, Л. Роже Кузине / Л. Район // Перспективы: Мыслители образования. – 1994. № 1-2. – С. 215.
10. Суржилова І. А. «Педагогіка Селестена Френе з погляду сучасності» // Педагогіка і психологія. – 2005. – № 1. – С. 121-130.
11. Френе, С. Избр. пед. соч. пер. с фр. – М.: Прогресс, 1990. – 304 с.
12. Freinet, C. Essai de psychologie sensible. Appliquée a l'éducation. Delachaux et Niestlé s. A., Neuchâtel (Switzerland), 1968. 179 p.
13. Freinet, E. Erziehung ohne Zwang: Der Weg Celestin Freinets. Stuttgart, 1997. 188 S.
14. Martínez Lirola, María. How to Use Cooperative Learning for Assessing Students' Emotional Competences: A Practical Example at the Tertiary Level. PROFILE Issues in Teachers' Professional Development, [S.l.], v. 18, n. 2, p. 153-165, July 2016. doi:<http://dx.doi.org/10.15446/profile.v18n2.52593>.
15. O szkole, ludowa, Pisma wybrane. Wybór i oprac. Aleksander Lewin oraz Halina Semenowicz. Wstep Aleksander Lewin. Tlum. Halina Semenowicz. Wrocław ii, Zakł. Narodowy im Ossolińskich. Polska akad. nauk, 1976. 580 с.

Reference

1. Amlin, D. (1994). Adol'f Fer'er. [Adolf Ferrier] Perspektivy: Mysliteli obrazovaniya. № 1-2. 365-407. (rus).
2. Bystrickaja, Ja. (2003). Pedagogika Selestena Frene: osnovnye predstavlenija [Pedagogy of Celestine Frenet: basic concepts] Shkola – park: daydzhest pedahohichnykh idey ta tekhnolohiy № 2. 6-8. (rus).
3. Vul'fson, B. L. (1990). Vstup. st. [Preface to collection of works] S. Frene. Izbr. soch. M. Progress. 304. (rus).
4. Dychkivs'ka I. M. (2004). Innovatsiyni pedahohichni tekhnolohiyi. [Innovative pedagogical technologies] K.: Akademvydav. 352 . (ukr)
5. D'jui, D. (2001). Shkola i obschestvo. Istorija social'noj pedagogiki: [School and society. History of social pedagogy] hrestomatija-ucheb.: ucheb. posobie dlja studentov vyshih ucheb. zavedenij / pod red. M. A. Galaguzovoj. M. Gumanit. izd. centr VLADOS. 544. (rus)
6. Djuberek, F. (1994) Zhan-Ovid Dekroli [Jean-Ovid Decroli]. Perspektivy: Mysliteli obrazovaniya. № 1-2. 241–269. (rus).
7. Kershenshtejner, G. (2001). Shkola budushego – Shkola truda. [School of future – school of labour] Istorija social'noj pedagogiki: hrestomatija- uchebnik.: uchebnoe posobie dlja studentov vysshih uchebnyh zavedenij / pod red. M. A. Galaguzovoj. – M. : Gumanit. izd. centr VLADOS. 544 (rus).
8. Klapared, Je. (2007). Psihologija rebenka i jeksperimental'naja pedagogika. [Child psychology and experimental pedagogy] M. Problemy i metody. Dushevnoe razvitie. Umstvennoe utomlenie. Per. s fr. Izd. 2-e. 168. (rus).
9. Rajon, L. (1994). Rozhe Kuzine. [Roger Kouzine] Perspektivy: Mysliteli obrazovaniya. № 1-2. 215. (rus).
10. Surzhykova I. A. (2005). Pedahohika Selestena Frene z pohlyadu suchasnosti [Pedagogy from the point of view of modernity] // Pedahohika i psykholohiya. # 1. S. 121-130 (ukr).
11. Frene, S. (1990) Izbr. ped. soch. [Selected pedagogical works] per. s fr. M.: Progress. 304. (rus).
12. Freinet C. Essai de psychologie sensible. Appliquée a l'éducation. Delachaux et Niestlé s. A., Neuchâtel (Switzerland), 1968. 179 p.
13. Freinet, E. Erziehung ohne Zwang: Der Weg Celestin Freinets. Stuttgart, 1997. 188 S.
14. Martínez Lirola, María. How to Use Cooperative Learning for Assessing Students' Emotional Competences: A Practical Example at the Tertiary Level. PROFILE Issues in Teachers' Professional Development, [S.l.], v. 18, n. 2, p. 153-165, July 2016. doi:<http://dx.doi.org/10.15446/profile.v18n2.52593>.
15. O szkole, ludowa, Pisma wybrane. Wybór i oprac. Aleksander Lewin oraz Halina Semenowicz. Wstep Aleksander Lewin. Tlum. Halina Semenowicz. Wrocław ii, Zakł. Narodowy im Ossolińskich. Polska akad. nauk, 1976. 580 c.

ИННОВАЦИОННЫЕ ПОДХОДЫ К РАЗВИТИЮ ЛИЧНОСТИ И ФОРМИРОВАНИЕ ПОВЕДЕНИЯ РЕБЕНКА В ПЕДАГОГИЧЕСКОЙ

НАСЛЕДИИ С. ФРЕНЕ

Гончаренко-Закревская Наталия кандидат педагогических наук,
заместитель директора Института Международных отношений имени Аверроеса,
Межрегиональная Академия Управления персоналом, г. Киев

Аннотация. В статье исследуется оригинальная педагогическая концепция французского педагога-практика XX века Селестена Френе по трудовому воспитанию ребенка в школе. Подробно рассмотрены теоретические положения, на которых С. Френе акцентирует в своей системе, которые раскрывают его особое понимание природы и процесса развития ребенка, на динамо-генетическом подходе к решению проблемы развития человека, решающую роль потребностей, инстинктов, стремлений и желаний детей в познавательной деятельности и развития. Рассматриваются психологические основы механизма развития личности и формирования поведения ребенка; роль игр и труда в жизни ребенка и активизации деятельности, потребность детей в вербальном и практическом самовыражении, социализация детей в школе. Отмечается, что адаптация ребенка к социальным условиям в школе должна обеспечить ее готовность к реальной жизни в обществе.

Организация воспитания и деятельностного обучения на демократической основе сотрудничества является тем стержнем в педагогике С. Френе, на котором реализуется комплекс методов, направленных на достижение гуманной цели воспитания и обучения, а именно раскрытие индивидуальности ребенка и свободное развитие личности.

Ключевые слова: игра; личность; педагогика; поведение ребенка; социализация; трудовое воспитание; французский; Френе,

INNOVATIVE APPROACHES TO THE DEVELOPMENT OF PERSONALITY AND FORMING CHILD'S BEHAVIOR IN PEDAGOGICAL HERITAGE OF C. FREINET

Goncharenko-Zakrevska Natalia

Abstract. The article examines the original pedagogical concept of the French teacher-practitioner of the twentieth century, Celesten Freinet, concerning the labor education of a child at school. Detailed consideration is given of the theoretical positions on which C. Freinet emphasizes in his system, revealing his special understanding of the nature and development of the child, on the dynamical and genetic approach to solving the problem of human development, the crucial role of needs, instincts, aspirations and desires of children in cognitive activities and development. The psychological foundations of the mechanism of personality development and formation of the child's behavior are considered; the role of games and work in the life of the child and activation of activities, the need of children in verbal and practical self-expression, the socialization of children in school. It is noted that adaptation of the child to social conditions at school should ensure its readiness for real life in society.

Organization of education and activity training on a democratic basis of cooperation is the core of C. Freinet's pedagogy, which implements a set of methods aimed at

achieving the humane goal of education and training, namely the disclosure of the child's individuality and the free development of the individual.

It emphasizes the educational significance of material support and modern technical means that should become obligatory means of learning and cognitive activity of students in the modern democratic school. C. Freinet offers to remove the game from the educational process and introduce labor and "labour-game" as a functional game that satisfies children's interests.

The need for the organization of the educational environment, thus, in the pedagogy C. Freinet comes not only from the understanding of its importance for the development of the child, as with other educators, but above all, from the understanding of the individuality of this development.

Keywords: *child's behavior; Freinet; French; game; labor education; pedagogy; personality; socialization.*

Стаття надійшла до редакції 16.10.2017

Прийнято до друку 23.11.2017